

Uitval van de hypofysehormonen (panhypopituitarisme)

Hypofyse
congres

Zeldzaam
maar niet
alleen

Annenienke van de Ven

Endocrinoloog

Radboudumc

Introductie

- Hoe kan hormoonuitval ontstaan?
- Welke behandelingen zijn er?
- Hoe verloopt de behandeling naar mate je ouder wordt?

Hoe kan hormoonuitval ontstaan?

Hoe kan hormoonuitval ontstaan?

Goedaardig gezwel van de hypofyse (adenoom)

Gezwel in de buurt van de hypofyse

b.v. craniofaryngeoom, meningeoom, cyste

Operatie of bestraling t.h.v. de hypofyse of hypothalamus

Ontsteking van de hypofyse (hypofysitis)

auto-immuun, door immunotherapie bij kanker

Hoe kan hormoonuitval ontstaan?

Bloeding of infarct in de hypofyse (apoplexie, tijdens bevalling: Sheehan)

Hersenletsel na een ongeluk

Erfelijk, aangeboren afwijking

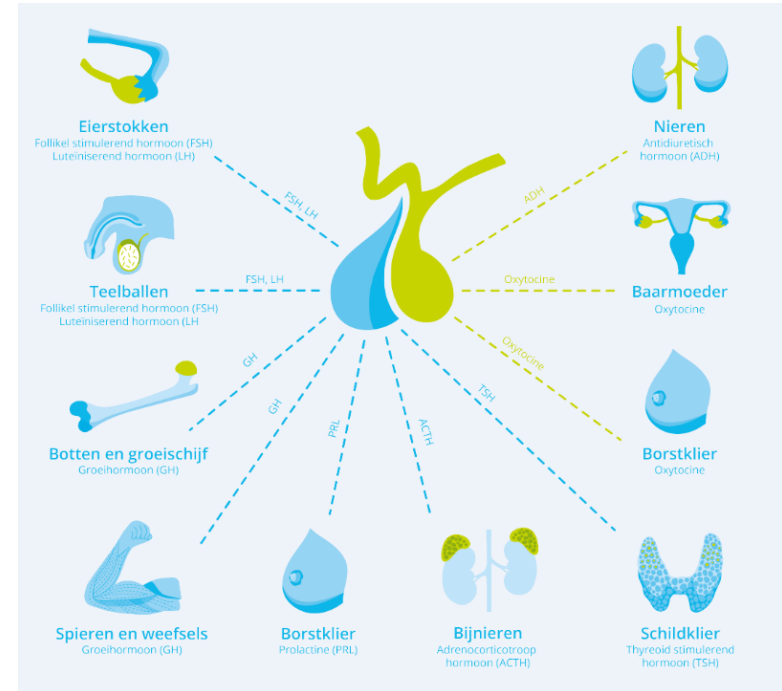
Overig (bv sarcoidose, Langerhanscelhistiocytose, infecties)

Welke behandelingen zijn er?

Welke behandelingen zijn er?

Bijgeven van de hormone die uitgevallen zijn.

Afhankelijk van welke hormonen zijn uitgevallen:

Welke behandelingen zijn er?

Bijnierinsufficiëntie

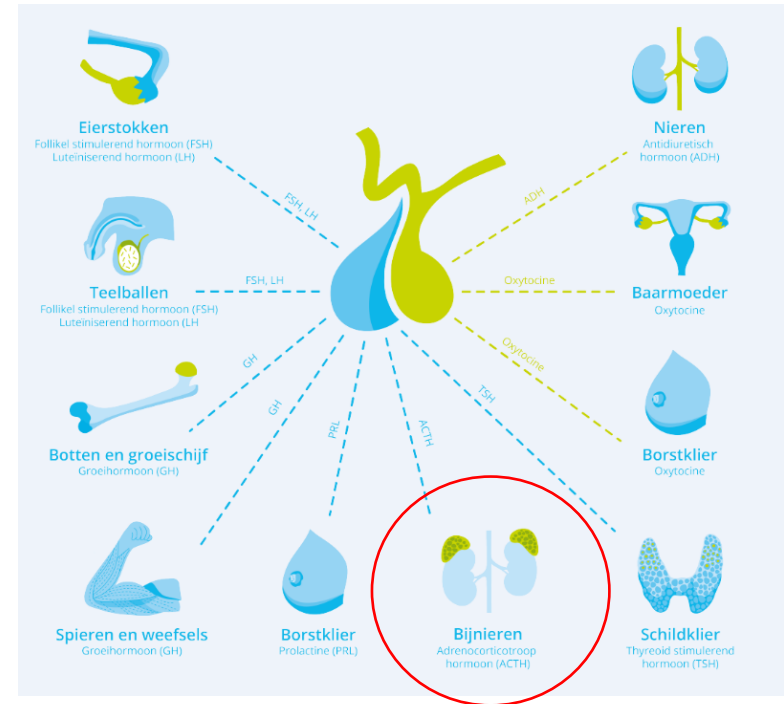
Uitval van aansturing bijnieren: ACTH → cortisol

Klachten o.a:

moeheid, malaise, minder eetlust

misselijkheid, buikpijn, diarree

duizeligheid, lage bloeddruk

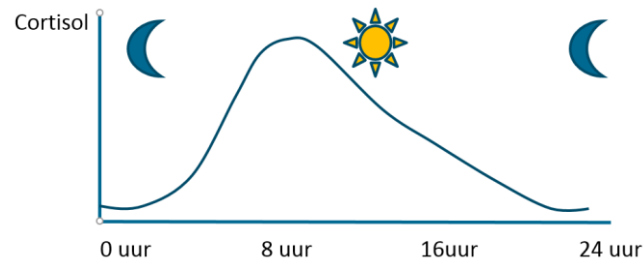

Welke behandelingen zijn er?

Bijnierinsufficiëntie

Bijnierschorshormoon cortisol: hydrocortison

- Belangrijkste hormoon
- Verdelen over de dag, ochtenddosering het hoogst
- Doseren op geleide klachten, streven naar laagst mogelijke dosering
- Ophogen in stress situaties
- Nieuwe ontwikkelingen: langwerkende tabletten, tabletten met latere afgifte van cortisol

Welke behandelingen zijn er?

Hypothyreoidie

Te langzaam werkende schildklier

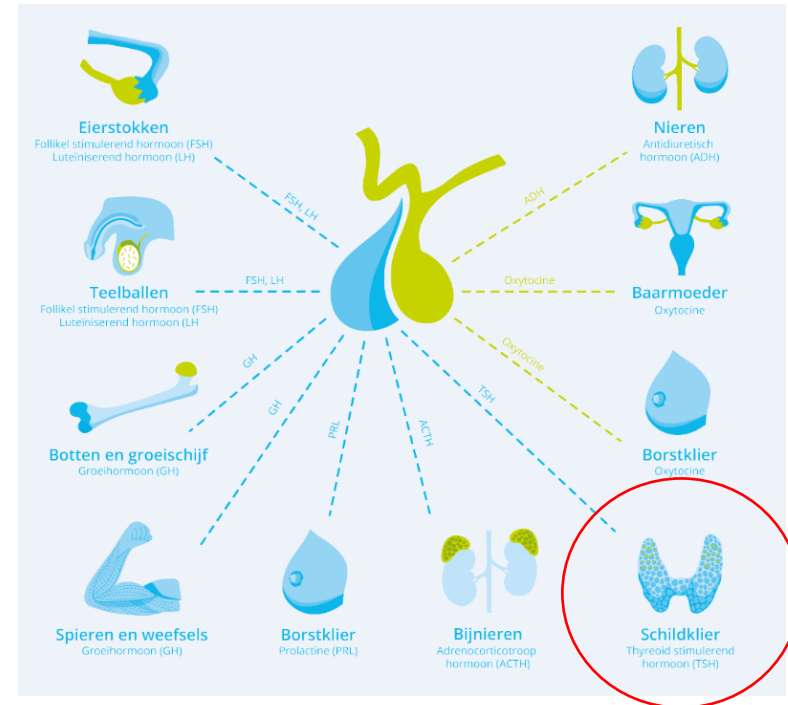
Uitval van aansturing schildklier:

TSH → schildklierhormoon T4, T3

Klachten o.a:

moeheid, kouwelijkheid, gewichtstoename

obstipatie, traagheid, haaruitval, droge huid

Welke behandelingen zijn er?

Hypothyreoidie

Schildklierhormoon: levothyroxine

Tabletten op nuchtere maag innemen, 30 min voor ontbijt.

→ Let op: slechter opgenomen bij bv ijzertabletten, calciumtabletten, maagzuurremmers

Doseren op geleide klachten en vrij T4 in bloed (niet op TSH!).

→ Optimale spiegel niet bekend, wellicht per persoon verschillend.

Welke behandelingen zijn er?

Hypogonadisme

Te weinig geslachtshormonen

Uitval van aansturing eierstokken of testikels:

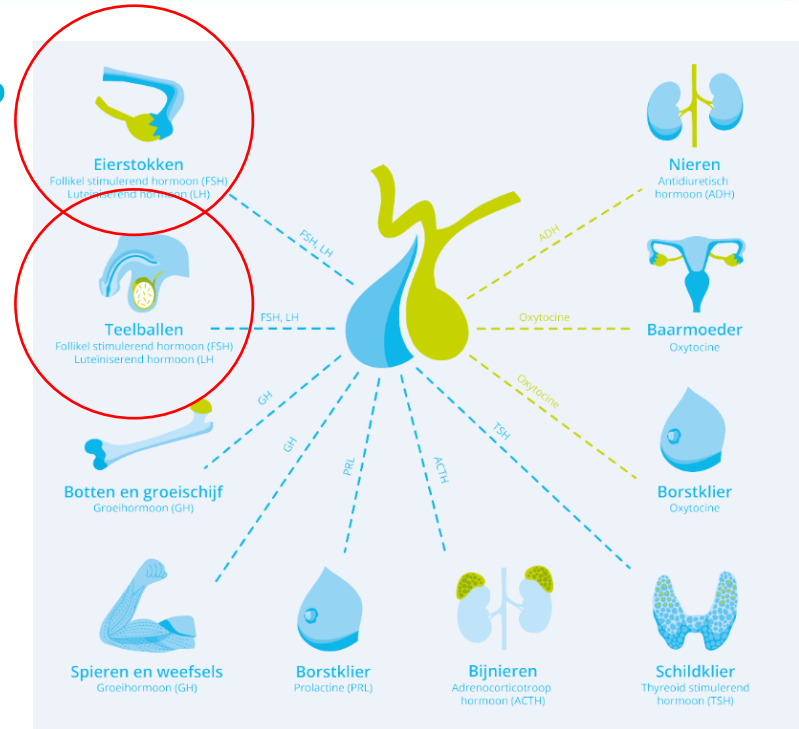
LH/FSH → oestrogeen of testosteron

Klachten o.a:

Uitblijven menstruatie, opvliegers,

afname lichaamsbehairing, afname libido

afname spierkracht

Welke behandelingen zijn er?

Hypogonadisme

Vrouwen:

- Oestrogeenpleister met mirenaspiraal
- Estradiol/dydrogesteron
- Anticonceptiepil
- Bij zwangerschapswens: via gynaecoloog injecties voor opwekken eisprong

Welke behandelingen zijn er?

Hypogonadisme

Mannen:

- Testosterongel dagelijks
- Testosteroninjecties 1x/3 weken of 1x/3 maanden

Doseren op geleide testosteronspiegel, onder controle van bloedgehalte (Hb/Ht) en PSA

Welke behandelingen zijn er?

Groeihormoondeficiëntie

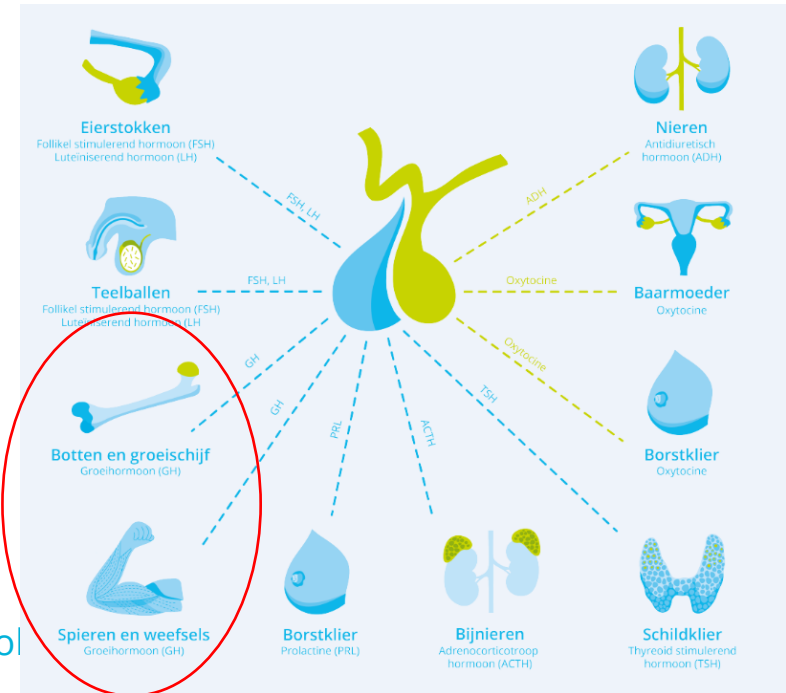
Uitval productie groeihormoon

Klachten mogelijk o.a:

minder energie,

gemiddeld wat minder spiermassa, meer vetmassa,

iets hoger risico op botontkalking en hoog cholesterol

Welke behandelingen zijn er?

Groeihormoondeficiëntie

Groeihormooninjecties: dagelijks injectie onder de huid

Dosering op geleide IGF1 spiegel in het bloed

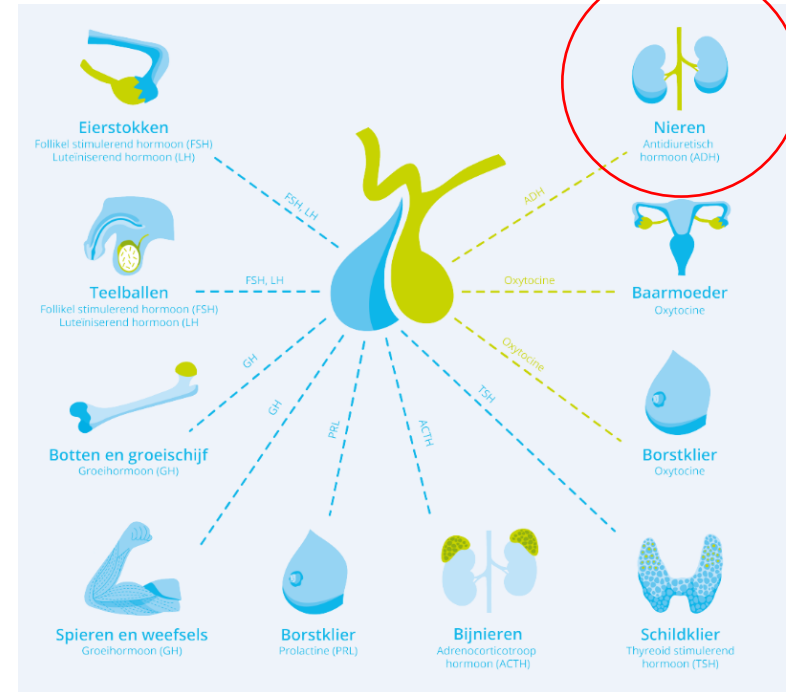
Welke behandelingen zijn er?

Diabetes insipidus

Uitval van antidiuretisch hormoon (ADH)

Klachten:

Dorst, veel drinken, veel plassen

Welke behandelingen zijn er?

Diabetes insipidus

Desmopressine: tabletjes, 1-4 dd

Dosering op geleide dorst/drinken/plassen en zout (=natrium) gehalte in bloed

Indien te weinig desmopressine: veel plassen, dorst, veel drinken

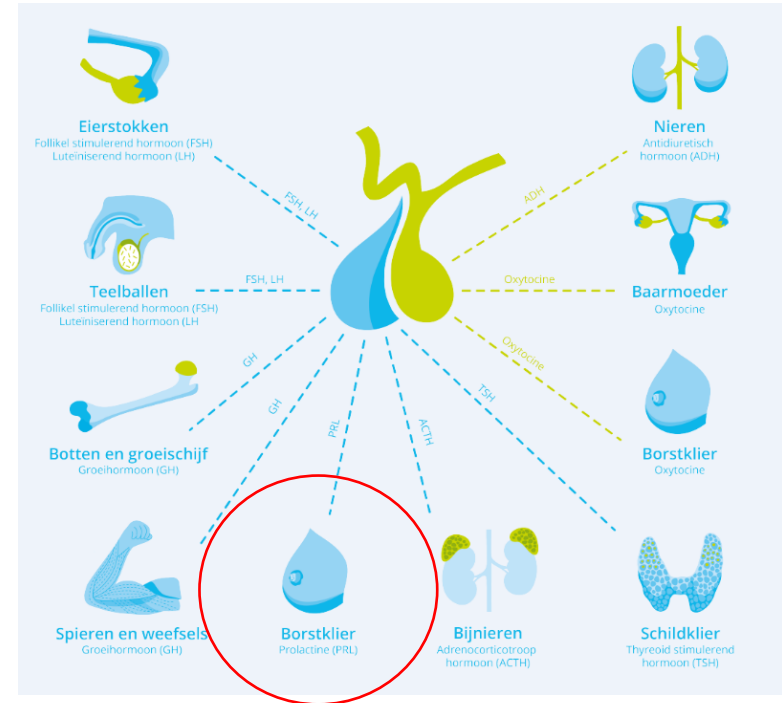
Indien te veel desmopressine: zoutgehalte daalt in bloed, vage klachten, neurologische problemen

Welke behandelingen zijn er?

Geen behandeling mogelijk voor uitval prolactine

Klachten:

Borstvoeding komt niet op gang

Welke behandelingen zijn er?

Verder in het algemeen:

- Extra aandacht voor gewicht, bloeddruk, cholesterol en suikergehalte
- Extra aandacht voor botdichtheid
- Ondanks zo optimaal mogelijke instelling van hormonen is de kwaliteit van leven gemiddeld lager dan die van de gezonde populatie, met grote verschillen per persoon.

Hoe verloopt de behandeling naar mate je ouder wordt?

Hoe verloopt de behandeling naar mate je ouder wordt?

Bijnierinsufficiëntie

Geen aanpassing op geleide van de leeftijd op zich.

Wel aanpassing dosering op geleide van activiteiten, dagindeling, gewicht, bloeddruk, suikergehalte etc.

Hoe verloopt de behandeling naar mate je ouder wordt?

Te weinig aansturing schildklier (hypothyreoidie)

Geen aanpassing op geleide van de leeftijd op zich.

Soms aanpassing dosering nodig bij verandering gewicht, staken oestrogenen rondom menopauze, aanwezigheid van hartproblemen (m.n. ritmestoornissen).

Overweging: bij ouderen lijkt een wat langzamere schildklierfunctie gunstiger.

Hoe verloopt de behandeling naar mate je ouder wordt?

Te weinig aansturing testikels/eierstokken (hypogonadisme)

Vrouwen: rond 50ste levensjaar afbouwen/stoppen met oestrogenen/progesteron: menopauze

Mannen: testosteron continueren

Overweging: van nature daalt bij mannen het testosterongehalte geleidelijk bij het ouder worden.

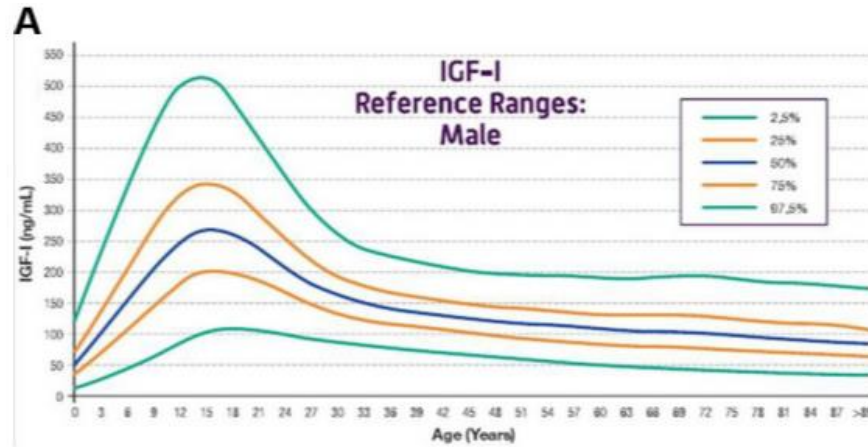
→ opletten bij problemen met de prostaat en hart/vaatziekten

Hoe verloopt de behandeling naar mate je ouder wordt?

Groeiarmoonddeficiëntie

Groeiormoon daalt van nature bij het ouder worden:

Hoe verloopt de behandeling naar mate je ouder wordt?

Groeihormoondeficiëntie

Groeihormoon daalt van nature bij het ouder worden:

Groeihormoon dosering verlagen (of zelfs stoppen) naar mate iemand ouder wordt.

Let op, vaak aanpassing dosering nodig bij starten/staken van de pil.

Stoppen tijdens de zwangerschap en bij diagnose kanker.

Hoe verloopt de behandeling naar mate je ouder wordt?

Diabetes insipidus

Geen aanpassing dosering op geleide van de leeftijd.

Let op, bij ouderen mogelijk minder dorstgevoel aanwezig.

Conclusie

Conclusie

- Uitval van hypofyse hormonen kan verschillende, zeldzame oorzaken hebben.
- De optimale dosering van de hormonen is bij iedereen anders en het kost vaak tijd om de juiste dosering voor iemand te vinden.
- Gedurende het leven kan het zijn dat de dosering moet worden aangepast.

Vragen?

